

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO IN UPRAVA V GORICI v ulici degli
Orzoni 38. — Cena oglasom po dogovoru.

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAK ČETRTEK

Leto I. — Štev. 10

GORICA, DNE 1. NOVEMBRA 1945.

Cena L. 4.—

Združenim v smrti...

Zopet pojo žalni zvonovi v spomin vseh vernih in živi bite s tegobnimi spomini od groba in do groba polagajo nanj svoje cvetje in tihe molitve. Toda prenekateri Slovenec in Slovenka objokuje to leto dragega in tudi drago, ki o njem ne ve, kje počivajo njegovi telesni ostanki, da bi na njegovo gomilo položil šopek rož in ga zalil z grenko solzo.

Med temi kdo ve kje pokopanimi ali tudi le nespoštljivo zagrebenimi je zlasti veliko slovenskih mož in fantov. Kdo bi izmeril briko žalost, ki so pustili za seboj v tisoč slovenskih družinah in v desetstotih slovenskih src? Ali je sploh kdo tako nevreden slovenskega imena, da mu ni žal teh stebrov slovenskih domačij. Ali je še kdo med nami, ki mu srce ne joka za vsakim posameznim izmed njih?

In vendar se zdi, da se med nami dobe ljudje, ki ne objokujejo tako velikega števila stritih slovenskih življenj. Dobe se celo taki, ki bi na premnog neznan grob rajši pljunili, kakor da bi nanj potočili solzo sočutja.

Taki hodijo v dubu po hribovih in dolinah in po globokih breznicah ne kot žalujoči bratje in sestre, ampak kot sodniki, ki terjajo od njih odgovora, čemu in zakaj so se bili, kakšne barve in prepričanja so bili. Pa prisodijo temu kolajno narodnega junaštva in mučeništva, drugemu pa v grob zapivajo: Izdajalec, našel si, kar si zaslužil!..

Ali se smemo smatrati za poklicane, da drage naše padle kratkomalo delimo v dva tabora, v tabor mučencev in junakov in v tabor budodelcev in izdajalcev, za katere naj ne bo usmiljenja niti po smrti?

Preveč spoštujemo svoj slovenski narod, da bi mogli dvoimiti, da je večina izmed naših padlih, ki gredo v desetstote, prelila svojo kri iz idealnih nagibov, pa naj se je borila v strahotni bratomorni borbi na eni ali na drugi strani. Odpor proti nasilju, borba za svobodo, za pravičnejšo socialno ureditev države, celo tudi borba za Boga in vero očetno, to so bili nagibi, ki so gnali večino naših fantov v borbo in smrt.

O gonilnih silah *organtzaclj*, ki so vodile to borbo in nosijo zanjo odgovornost, ne mara-

IZ ŽIVLJENJA CERKVE

Besede sv. očeta sodobni ženi

V nedeljo dopoldne je sv. oče sprejel v posebni avdijenci voditeljice italijanske ženske katoliške akcije, kakih dva tisoč po številu. Ker pa papež, kadar govori ob takih prilikah, ne govori samo pričujočim, ampak tudi vsem drugim kristjanom, podajmo našim ženam in dekletom njegov nauk, ki jim bo ob besedah toliko drugih nepoklicanih učiteljev zelo prav prišel.

Govoril je sv. oče o dolžnosti žene v sedanjih okoliščinah. Povdaril je, da dostojanstvo žene je le tisto, ki ji ga je Bog dal. Po svojem osebnem dostojanstvu sta mož in žena popolnoma enakovredna. In ravno Cerkev je znova vrnila ženi njeno dostojanstvo, potem ko je v poganstvu bilo tako globoko poteptano.

Glavna naloga žene je *maternostvo* in zato jo vsakokrat težko zadene, ko začuti, da socialne razmere groze družini. To se ravno danes dogaja. Nek totalitaren sistem skuša zapeljati ženo s čudovitimi obljubami o enakosti pravic z moškim, o varstvu in pomoči žene v vseh prilikah življenja. Toda, tudi če bo vse to res, ni še rečeno, da bo položaj žene res boljši. Tudi ni misliti, da sme žena pričakovati pravega izboljšanja svojega položaja v režimu državnega kapitalizma zato, ker kopičenje ljudstva v velikih središčih in rast velikih podjetij samo otežuje razmere v družini.

Poglavitna skrb je, vrniti čast poslanstvu žene in matere pri domačem ognjišču. Ravno obratno pa mora danes žena zmeraj bolj stran od ognjišča za zaslužkom,

mo govoriti in izreči nobene sodbe, ker to ne spada v okvir tega razmišljanja.

Prepričani smo pa, da so se mnogi fantje, ki so se tu borili drug proti drugemu, našli pred božjim sodnim stolom skupaj in tam spoznali, da so se borili z enakimi ideali v srcih... in se čudijo skrivnosti hudobije, ki jih je nabujskala drugega zoper drugega.

Ne le v smrt, ampak tudi v večnem življenju so premnogi teh fantov za vedno združeni.

In mi naj ostanemo za vedno razdvojeni in naj še na grobeh svojih padlih bratov in očetov netimo sovraštvo!

Eden izmed tisočev, ki so v

ker je možev zaslužek prepeljal. Posledica je kvarna vzgoja otrok, zlasti mladih deklet, ki zgubijo ljubezen do domače družine.

Če Cerkev svari ženo pred javnim življenjem, ne pomeni to, da se katoliške žene morajo držati daleč od sodobnega gibanja, ki jih tira v krog socialnega in političnega življenja. Nasprotno, zavedati se morajo, da je njihova usoda v njihovih rokah. Zato so dolžne se v vesti posluževati vseh sredstev, da zadržijo sovražne tokove, ki pretijo družini. To zahteva tudi čast žene, kajti ona mora skupaj z moškim sodelovati za blagor naroda. Oba imata dolžnost in pravico, do tistega mesta, ki vsakemu pristoja: mož je bolj pripraven za javne posle, žena ima večje zmožnosti za družinsko življenje, ki je osnovna celica socialnega življenja. Baš ta skrb za družinsko življenje zahteva od žene, da se zanima tudi za politiko. Tu najde žena zopet široko polje svojemu udeleževanju, n. pr. proučevanje poslanstva žene v človeški družbi, njenih dolžnosti in pravic, postati kašipot svojim sosestram, uravnavati zmotne ideje in boriti se zoper predsodke. To je neizmerno delo in nujno potrebno, ker brez tega bo vsako delo pri apostolatu brez pravega uspeha.

Politično in socialno udeleževanje pa zavisi ne malo od postav, ki urejajo življenje v občini in državi. Zato je volilna kroglica v rokah katoliške žene važno sredstvo pri spolnjevanju njenih strogih dolžnosti do družine, saj če bodo one prave ljudi volile, bodo ti tudi prave postavle dajali. Ene stvari pa katoliška žena ne razume in ne more razumeti, kako da se za politiko

preteklem letu padli, je pisal med drugim svoji materi tik pred smrtjo tudi sledeče besede: „Teško mi je za Vas, predraga mamica in sestrice, bolj kot zame samega, čeprav puščam toliko nad.. Teško mi je, solze mi polzijo po licih, ker vem, da boste radi mene še po moji smrti zaničevane. A potolažite se. Prišel bo dan, ko bo svet spregledal, in vrnjena bo čast Vam in meni..“

Sodbo nad rajnimi pustimo Bogu, ki je edini povsem pravičen sodnik.

Mi pa vse rajne spoštujemo in zanje molimo, da bi našli v Bogu usmiljenega sodnika, kakor želimo, da bi bil nam samim usmiljen.

razume nadoblast enega razreda nad drugim, ali pohlepna želja po gospodarski nadoblasti nad drugimi. Taka politika vodi do gotove državljanske vojne in mednarodnih sporov. Zaradi tega nobena modra žena ne more biti naklonjena politiki razrednega boja in vojske. Ona bo zmeraj odrekla svojo podporo in svoj glas vsakemu, ki vodi politiko razrednega boja in pohlepne želje po nadoblasti nad drugimi narodi.

DROBNE VESTI

Chicago: O spreobrnjenju komuniste Budenza, o katerem smo že zadnjič omenili, piše list „Time“ takole:

Nekaj novega je to, da se komunist spreobrne. Francis Budenz je bil deset let komunist in več časa urednik komunističnega dnevnika. Vrnil se je on in vsa njegova družina v katoliško Cerkev in takoj prevzel mesto profesorja na katoliški univerzi.

Sam pravi, da bo kot profesor delal na to, da bo razkrinkal komunizem, ker je nasproten vsaki veri in svobodi. Komunisti so zagnali velik hrup in razglasili Budenza za izdajalca. Tako jih je presenetila ta novica, da so pozabili črtati v listu, ki ga je prej urejeval, njegovo ime. Budenz kot komunist se je zanimal za sindikate in je bil 21 krat v ječi. Ob spreobrnitvi je izjavil: „Razum in vera sta me privedla do tega srečnega koraka. Da smem zopet k zakramentom je velike vrednosti; zdi se kot bi se z dolgega potovanja zopet vrnil domov“.

Zagreb: Hrvaška vlada se je odločila, da zopet odpre nadškofijsko gimnazijo. Namen te šole bo, da se dopolni pouk državnih srednjih šol za one, ki bi hoteli postati duhovniki.

Vatikan: Sv. Stolica je imenovala za škofa v Lozani. Ženevi in Friburgu Franca Charriere, profesorja na vseučilišču v Friburgu, ravnatelja velikega katoliškega dnevnika v francoskem jeziku „La Liberté“ in enega izmed najbolj poznanih katoliških švicarskih časnikarjev.

Mehika: Umril je v 68. letu bivši predsednik Mehike Calles, zloglasni preganjavec Cerkev. Bil eden izmed najhujših preganjavcev, kar jih pomni zgodovina, ki je v času, ko je bil na vladi, dal pomoriti in mučiti veliko število duhovnikov in dobrih vernikov.

Poljska: Neštete množice romajo k Materi božji na Jasno goro s prošnjo, da bi trpeči

OKNO V SVET

domovini izprosil dobrih voditeljev. Jasna gora je Poljakom priljubljena božja pot, kjer je izpostavljena že od l. 1383. Marijina slika, ki pa je tekom stoletij popolnoma počnela. Med nemško okupacijo je bila cerkev zaprta, a noben predmet ni bil odnešen. Te dni je raval romarjev še večji; v enem samem dnevu jih je bilo nad tristo-tisoč.

New York: Vojna mornarica Združenih držav v Ameriki, je v soboto prekinila slavnosti praznovanja zmage ter počastila 25.000 mrtvih vojne mornarice, ki so padli v raznih bitkah. Božjo službo so opravili trije kaplani-katoličan, protestant, jud v ladjedelnih vojne mornarice v Brooklynau.

Pred začetkom službe božje je podadmiral Monroe Kelly, poveljnik tretjega vojaškega oddelka, takole spregovoril: „Več kot prav je, da se za trenutek ustavimo in počastimo padle, kakor zaslužijo. Mi se moramo še naprej boriti za zmago duha sedaj, ko smo zmagali z orožjem“.

Beograd: Javljajo, da je sv. stolica imenovala za svojega začasnega zastopnika v demokratični federativni Jugoslaviji mons. J. Jožefa Patrika Hurley škofa v St. Augustine v Združenih državah Severne Amerike. To mesto je ostalo prazno od dneva, ko so Nemci izgnali mons. Hektorja Felice 1. 1941. - Mi si srčno želimo, da bi to imenovanje razčistilo napeto razmerje med katoliško Cerkvijo in novimi oblastmi v Jugoslaviji.

Čung King: Nankinski škof dr. Pavel Yu Pin je izjavil, da je katoliška Cerkev na Kitajskem utrpela veliko škodo v pretekli vojni. Štirje milijoni katoličanov žive raztreseni v 150 škofijah. Imajo kakih sto škofov in sedem tisoč duhovnikov. Škofu se zdi duhovna obnova Kitajske ravno tako važna kakor gospodarska ali pa še bolj. Izrazil je mnenje, da se morajo vse verske organizacije združiti na nekem skupnem programu dela za dobrobit ne samo Kitajske, temveč bratstva vseh narodov.

Treviso: Cerkevno sodišče se je sestalo te dni v župnišču v v Riese (Treviso) z namenom, da nadaljuje z delom za proglašenje blaženim papeža Pija X.

Nemčija: V Stutgardu na nemškem so se sestali na kongres zastopniki nemške protestantske cerkve. Na tem kongresu so javno priznali krivdo Nemčije zaradi nacističnega nasilja. Na kongresu so bili navzoči tudi zastopniki svetovnega sveta protestantskih cerkva. Predsedoval je pastor Niemoeller, ki je bil v prvi svetovni vojni poveljnik nemške podmornice, potem pa postal protestantski pastor. Znan je posebno zato, ker je bil eden izmed redkih pastorjev, ki so se zoperstavili nacizmu. Zaradi tega je bil tudi

Fracoske volitve Najznamenitejši dogotek v preteklem tednu so bile brez dvoma volitve v Franciji, ki so se vršile v nedeljo 21. oktobra. Te volitve so najvažnejše v moderni francoski zgodovini. Ni šlo samo za izbero poslancev v narodno skupščino, temveč tudi za vprašanje, ali naj se nadaljuje s staro ustavo Tretje republike iz l. 1875. ali naj se osnuje nova ustava, ki bo začetek in temelj nove, Četrte republike. Obenem bi bilo treba rešiti tudi vprašanje, kakšna naj bo nova skupščina, ki bo izšla iz volitev. Zato so morali francoski volilci ne samo izbrati kandidate, temveč tudi odgovoriti na dve vprašanji: 1) Za staro ali novo ustavo? 2) Skupščina naj ima stare pravice ali pa naj se ji polnomočja omeji in preidejo deloma na predsednika republike, ki bo po ameriškem zgledu obenem tudi predsednik vlade? General De Gaulle zagovarja novo ustavo in skupščino z omejenimi pooblastili. Komunisti pa so se potegovali za skupščino z neokrnjenimi polnomočji.

Izid volitev je bil sledeč: Večina francoskega ljudstva se je izrekla za Četrto republiko in za skupščino z omejenimi polnomočji. V tej drugi točki so komunisti pogoreli. Ka se pa tiče poslancev, prednjačijo komunisti, ki imajo od 422 mandatov 152. Sledijo socialisti s 148 mandati, nato katoliški naprednjaki (Bidault) s 138 mandati in radikali z 22 mandati. Ostalih 62 mandatov odpade na desnico in na razne manjše skupine.

Največje presenečenje volitev je bilo na eni strani grozen poraz radikalne stranke (Daladier, nekdanji ministrski predsednik), na drugi strani pa velik, porast katoliške napredne stranke (ljudsko republikansko gibanje), ki je v teku enega meseca skoraj pod-

zaprt in interniran ter so ga šele ob zlomu Nemčije rešili iz taborišča.

V izjavi, ki so jo podpisali vsi pričujoči, je tudi sledeče priznanje: „Zavedamo se, da med nami in našim narodom ni samo skupnost trpljenja, ampak tudi skupnost krivde. Z žalostjo priznavamo, da je po naši krivdi zadelo mnoge narode in dežele neizmerno gorje. Res je, borili smo se dosti let v imenu Jezusa Kristusa zoper tisti duh, ki je prišel do izraza v nasilnem režimu nacional-socialistov, toda obžalovati moramo, da nismo bili bolj pogumni, da nismo molili z večjim zaupanjem, da nismo verovali z večjim veseljem.“

vojila število glasov. Volitve predstavljajo tudi veliko osebno zmago generala De Gaulla, ki ga podpirata katoliška in socialistična stranka.

Predsednik Truman o ameriški zunanji politiki Na "Dan Mornarice", 26. oktobra, je predsednik Truman govoril o ameriški zunanji politiki. Najprej je poudaril, da bo Amerika ostala tudi za naprej najmočnejša vojaška sila. Toda naloga ameriških vojnih sil je zagotovitev svetovnega miru in svobode. Nato je v 12. točkah podal smernice ameriške zunanje politike. Naj navedemo najvažnejše: Mi ne stremimo za teritorialnim razširjenjem in za sebičnimi koristmi. Verujemo, da si bodo narodi, ki so bili s silo oropani svojih suverenih pravic in svoje avtonomne vlade, le-te spet pridobili. Mi ne bi mogli sprejeti teritorialnih sprememb v ni kakem delu sveta, v kolikor ne bi bile v skladu s svobodno izraženimi željami prizadetega ljudstva. Mi verujemo, da bi morali imeti vsi narodi, ki so sposobni vladati se sami, pravico izbrati si svoje lastne vlade brez tujega vmešavanja. Mi bomo odklonili priznanje vsake vlade, ki bi bila kakemu narodu vsiljena od tuje sile. Mi moramo še nadalje zagovarjati svobodo besede in svobodo vere med svobodoljubnimi narodi sveta. Predsednik je še poudaril, da med zmagovalnimi velesilami ne obstaja noben tako globok spor, da bi se ne dal poravnati.

Japonski socialisti so odklonili predlog komunistov za ustanovitev enotne fronte.

Ameriške oblasti so aretirale predsednika bivše slovaške vlade Josipa Tisa in njegovega brata Štefana. Oba bosta izročena češkoslovaškim oblastem.

Maršal Žukov, ki je bil vabjen v Združene države, je obisk odgodil na prihodnje leto, ker je bolan.

V vsako glavno mesto poljskih pokrajin bodo namestili sovjetsko vojaško posadko, ki bo imela namen preprečevati ropanje sovjetskih vojakov na Poljskem. Gre za vojake, ki so se odtegnili vojaški disciplini.

V Beogradu so bili napadani raznašalci edinega opozicionalnega lista v Jugoslaviji "Demokracije". Prodajalcem so list nasilno iztrgali iz rok in zažgali.

Republikanski vladni odbor v Združenih državah je predlagal, naj UNRRA ukine pomoč tistim državam, ki nasprotujejo svobodi tiska.

Predsednik Truman se je zavzel za zakonski osnutek, naj se vpelje obvezna vojaška služba, ki naj bi trajala eno leto. "Samo s silo," je dejal Truman, "bomo lahko preprečili morebitne napadalce, da ne trpimo nikakega ogrožanja miru in svobode."

Volitve v italijansko ustavodajno skupščino se bodo vršile šele prihodnjo pomlad.

V Washingtonu se je 25. 10. uradno ustanovila organizacija Združenih narodov, ki se je bila osnovala na konferenci v San Francisco.

V Zagrebu je začel izhajati prvi hrvaški opozicionalni dnevnik "Narodni glas". Ureja ga vdova Štefana Radića, nekdanjega hrvaškega voditelja.

Vidkun Quisling je bil ustreljen.

Jugoslovanski državljani, ki bivajo v tujini, "radi tehničnih težkoč", ne bodo mogli glasovati pri prihodnjih volitvah 11. novembra.

Odkritelj penicilina Sir Alexander Fleming je dobil Nobelovo nagrado za medicino.

Angleški zunanji minister Bevin je govoril v zbornici o stanju v Evropi in poudaril, da grozi Evropi dvojna lakota, fizična in duševna, ki bi utegnila biti usodnejša od fizične.

Mednarodni politični krogi pripisujejo veliko važnost govoru, ki ga bo imel maršal Stalin 7. novembra.

Pogejanja med Čangkajšekom in med kitajskimi komunisti so dospela na mrtvo točko in običala.

V London je prispel srbski patriarh Gavriilo. Uradno se govori, da je prišel radi krsta jugoslovanskega prestolonaslednika. Toda jugoslovanski izseljeniški krogi pripisujejo temu obisku velik političen pomen.

Med nemško okupacijo v Poljski je bilo ubitih 6 milijonov Poljakov.

Predsednik češkoslovaške republike dr. Beneš je podpisal odlok, s katerim se poddržavijo najvažnejši industrijski in prometni obrati v republikli.

Farji so farji

Prizor iz prodajalne časopisov v Gorici. (Priče, ki so to slišale, žive v mestu)

Mlado dekle z dežele kupuje časopise. Prodajalka ji vljudno ponudi Slovenskega Primorca, a kupovalka se odreže: "To je farški list, ga ne maram." Slučajno navzoči Slovenec pojasni dekleto: "To je katoliški list in je prav, da ga katoličani čitamo." A dekle se obrne z besedami: "A kaj, farji so farji, in odide."

Sam Bog ve, koliko dobrot je to dekle prejeto od duhovnikov. Še ni mnogo let, ko je pri nauku dobivalo znanje in ljubezen do materinega jezika prav od kateheta.

Naj naši bralci sami iščejo vzrok, zakaj je naša podeželska ženska mladež danes tako hvaležna. Kdo ji je vcepil tako strupeno sovraštvo do duhovnikov?

Usakdo mora priznati, da je katoliška Cerkev bila ona, ki je z materinsko skrbjo vzgajala človeštvo v Evropi v njenih detinskih letih, ga obvarovala pred popolno podivjanostjo in ga privedla v srečnejše družabne razmere.

(Francoski filozof Montesquien)

Otvoritev Malega semenišča

Nadškofijsko Malo semenišče v Gorici se bo odprlo 12. novembra. Vsi gojenci morajo biti tisti dan v semenišču. Sprejemni izpiti bodo 14. novembra.

Opozarjamo še, da se nove prošnje za sprejem v Malo semenišče ne sprejemajo več, ker so že vsa mesta zasedena in ni več prostora.

Maršal Tito in pastirsko pismo.

Maršal Titó odgovarja v listu „Borba“ na pastirsko pismo jugoslovanskih škofov. Vprašuje se, zakaj niso katoliški škofje protestirali na grozodejstva, ki so se vršila na Hrvaškem pod Nemci in ustaši. Trdi, da so bili oni redki duhovniki, za katere se škofje potegujejo, prav za prav ustaši in zločinci. Grozi, da so v DFJ zakoni proti šovinistični propagandi, ki hoče sejati sovražstvo med jugoslovanskimi narodi, in da se bodo ti zakoni uporabili tudi proti duhovščini, ako ne bo prenehala izdajati podobnih pisem. Ugotavlja, da je duhovščina s tem pismom stopila na stran domače reakcije in se tako z dobro premišljenim načrtom postavila proti novi DFJ. Končuje s trditvijo, da je najboljši dokaz, da je Cerkev v Jugoslaviji svobodna, dejstvo, da nobenemu podpisniku pastirskega pisma ni zgodilo nič hudega in da nihče ni niti pomislil, da bi jih odvrnil od njihovega razkrajalnega dela.

Naj nam bo dovoljeno, da na kratko odgovorimo na navedene očitke.

Očita se jugoslovanskemu episkopatu, da ni protestiral proti krivicam, ki so se dogajale pod Nemci in ustaši. Ta očitek bodo jugoslovanski škofje z največjo lahkoto zavrnil, ako jim demokratska vlada dovoli, da objavijo kupe protestov, ki so jih naslovili na razne odgovorne činitelje v zadnjih letih. Nam osebno je zelo dobro znano, koliko sta se borila proti raznim krivicam in nasiljem slovenska škofa Rožman in Srebrnič; le-ta je v kljub svojemu odločnemu stališču proti italijanskemu in nemškemu nasilju moral sedeti v ječi od osvobojenja Jugoslavije pa do škofovske konference.

Da pa jugoslovanski škofje v prejšnjih časih niso objavili tako slovesnega skupnega pastirskega

pisma, je samo dokaz, da verska svoboda v Jugoslaviji še nikdar ni bila tako hudo omejena kot prav danes. Škofje ščitijo vsako oblast do skrajnih mej možnosti, ker je v interesu Cerkev, da živi z vsako oblastjo v vsaj znosnih odnošajih. Če pa pride do tega, da za sporazum ne zadostuje več nobena intervencija in prošnja, ampak jim ostane le še možnost javnega protesta proti ravnanju kake vlade, je to jasen dokaz, da je položaj Cerkev v taki državi skrajno ogrožen.

Dejstvo, da so škofije pastirsko pismo napisali in ukazali prebrati, ne da bi se jim kaj zgodilo, še ni dokaz, da vlada v DFJ popolna verska svoboda. Tudi za časa nacističnega režima v Nemčiji so se škofje sestajali na konferencah v Fuldi, izdajali pastirska pisma, protestirali skupno in posamič proti krivicam, ki jih je delal Hitlerjev režim Cerkvi in vernikom. Zaradi tega pa ne bo nihče trdil, da je v Nemčiji vladala popolna verska svoboda, aii da Cerkev v Nemčiji ni bila preganjana.

Vse pritožbe zoper pastirski list ne zaležejo nič pri ljudeh, ki Cerkev poznajo in ljubijo. Edina pot, ki vodi do sprave med Cerkvijo in vlado v Jugoslaviji, je pošten in pravičen sporazum med obema vladama, svetno in duhovno.

Čitajte in širite naš list

„SLOVENSKI PRIMOREC“

„ZAPUSTILI SMO BOGA . . .“

Bivši voditelj delavske fronte v Nemčiji, dr. Robert Ley, ki je čakal v Nürnbergu skupaj z drugimi nacističnimi veljaki razprave in obsojbe, se je v ječi obesil. Zapustil je politično oporočko, v kateri pravi med drugim: „Zapustili smo Boga in Bog je zapustil nas. Na mesto milosti božje smo postavili človeško voľjo. Z borbo proti Židom smo prestopili temeljni zakon stvarstva... Zagrešili smo težke napake.“

Cerkev - zaščitnica svobode

Slavni učenjak Einstein, ki je radi rasističnih preganjanj moral bežati v Francijo, je v „L'Ere Nouvelle“ dal zelo zanimivo izjavo o katoliški Cerkvi. Ko je v Nemčiji prišel na oblast narodni socializem, je bil Einstein eden tistih, ki so takoj spoznali, kako zelo je ta nauk nevaren svobodi.

„Da bi si poiskal potrebnih zaveznikov“, pravi Einstein, „sem se obrnil na univerze, na velike in vplivne časopise, na pisatelje. Toda nemške univerze, ki so se hvalile, da so vdane zaščitnice resnice; časopisi, ki so se proglašali, da se bore za svobodo; pisatelji, ki so se na dolgo in na široko razpisavali, kakšno mesto mora v sodobnem življenju zopet zavzeti svoboda, vsi ti so molčali.“

Samo katoliška Cerkev je protestirala proti zatiranju svobode. Do sedaj se nikoli nisem brigal za katoliško Cerkev, toda danes očitno izpovedujem svoje občudovanje in svoje spoštovanje katoliški Cerkvi, ki si je v borbi za duhovno resnico in moralno svobodo edina upala vztrajati.“

Svobodomiselní žid torej trdi, da so odpovedale vse ustanove in vsi ljudje, ki je nanje trdno računali, da bodo organizirali odpor proti rušilcem svobode. Edino Cerkev ni zapala narodnemu socializmu, edino Cerkev je branila svobodo človeške osebe. Prav noben nasprotnik Cerkve ne more mimo teh besed: končno mora priznati, da v boju za duhovne vrednote, ki edino dajejo človeškemu življenju pravo ceno in pravi smisel, Cerkev ni nikoli omahovala.

Pij XII. je to ponovno dokazal.

S 3. novembrom začne voziti vlak Gorica - Videm.

Maršal Moltke in njegov sluga

Bilo je tik pred francosko-nemško vojno l. 1870. Slavni nemški general Moltke je bil še v Berlinu, a je pričakoval vsak dan poklič na fronto. Zato si je vsak večer pripravil potni kovčeg. Njegovemu strežniku se je to čudno zdelo in ga je vprašal, zakaj to vsak večer dela. Maršal mu je odgovoril: „Vsak čas me lahko cesar pokliče, pa moram biti pripravljen!“

Nekega večera pa je maršal opazil, kako njegov sluga marljivo prebira knjižico „Izpraševanje vesti“. Postal je na to pozoren in ga vprašal, zakaj tako pridno vsak večer bere to knjižico. Pametni službnik pa mu je odvrnil: „Eksclenca, tudi jaz si pripravljam vsak večer svoj potni kovčeg. Gospodar življenja me lahko pokliče, kadar hoče, pa moram biti pripravljen.“

Požrtvovalnost

Pred leti je slovenski jezuit v Lyonu vodil sekcijo žosistk. Nekoč ga dekleta nagovore: „Pomislite, gospod pater, kaj dela naša voditeljica! Oče je komunist, mati je bolna, ona pa dela ves dan v tovarni. Ko pride zvečer domov, mora pospravljati, kuhati, prati, šivati. A vendar ob enajstih ponoči še eno uro premišljuje in jutraj že ob petih vstane, da more iti pred delom še k sv. maši in obhajilu. Dajte, ne pustite ji vendar, da bi tako delala! Poglejte, kakšna je! Saj je komaj še živa!“

Pater ni mogel vsega verjeti, vendar vpraša voditeljico, če je to res, kar pripovedujejo tovarišice. Ta mu pa odgovori: „Kako naj vendar prinašam v svoje okolje, v tovarno, med tovarišice delavke Jezusa? Najprej ga moram sama spoznati in vzljubiti in v sebi imeti, potem ga bom mogla dati tudi drugim.“

Kitajsko so priznali za eno od petih velesil, ki dejansko vladajo svet. To si je Kitajska tudi zasluzila s svojo krčevito odporostjo zoper japonskega napadalca. Vsi smo občudovali novo Kitajsko in njen boj za svobodo. Toda malokdo je pomislil, odkod ima ta država toliko odporno moč. Ima pač velikega voditelja v osebi Čangkajšeka, kar pa ni še dovolj. Čangkajšek in vsa nova Kitajska žive od dedščine, ki jim jo je zapustil dr. Sunven, ki je umrl 12. marca 1925.

Kitajci so največji narod na svetu in imeli so vedno največjo državo. Toda ta država je bila do nedavno zelo šibka. Druga za drugo so jo napadale sosednje države: Japonska, Rusija, Anglija, Amerika - in izsiljevale od nje raznih pravic in ugodnosti. Med vsemi je bila Japonska najbolj nasilna in je v sto

Glasnik nove Kitajske

letih trikrat napovedala Kitajski vojno. Tudi na znotraj je bila kitajska država polna nemirov, gradih razvad, revščine predvsem zaradi tega, ker je zelo zaostala za modernim svetom. Ta notranja in zunanja šibkost Kitajske je zelo bolela mladega Sunvena, ki je v svoji veliki domovinski ljubezni sklenil, da hoče domovini pomagati.

Sunven.

Ta mož se je rodil na južnem Kitajskem 12. novembra 1866. Bil je sila ukaželjen in nemiren duh. Prišel je že kot deček v angleške protestanske šole, postal zdravnik, toda istočasno tudi politik in revolucionar v želji, da bi pomagal domovini. Večkrat je prepotoval ves svet, bil povsod preganjan in povsod je tudi med

Kitajci iskal pristašev, da bi doma vrgli cesarja, ki ni nič skrbel za narod, ter vpeljali republiko in izvedli potrebne reforme, da bi bilo tudi kitajskemu narodu dobro. Leta 1911. so res vrgli cesarja atodaza dr. Sunvena ni bilo še mesta v domovini. Šele 1916. se je smel za stalno vrniti domov. Bil je izvoljen za predsednika kitajske republike in začel med ljudstvom širiti svoje ideje, ki so v glavnem izražene v knjigi: „Tri načela o narodu“ Na Kitajskem pa so bili še vedno veliki nemiri. Razni generali so si delili oblast. Končno so se sestali v Peking na konferenci z namenom, da zagotove Kitajski mir. Tudi dr. Sunven je prišel. Toda bil je že bolan. Za rakom na jetrih je umrl kmalu na to

l. 1925. Pokopali so ga v Nankingu v posebnem svetišču. Nad vhodom so napisali besede: „Njegov duh ne bo umrl nikdar.“ To so Kitajci v boju zoper Japonce tudi pokazali: svobodoljubeni duh Sunvenov v njih ni umrl.

Sunvenov nauk.

Dr. Sunven ni bil katoličan, bil je protestant. O njegovem nauku pa moramo reči, da je v glavnem zdrav, in da razen nekaj njegovih napak v splošnem lahko odobrimo tudi njegovo življenje. V nesoglasju s katoliškimi načeli je njegova ločitev od prve žene in „poroka z drugo“, ter njegovo nasilno prevratno delovanje in sodelovanje s komunizmom.

Glede njegovega nauka pa velja, da se Sunvenova načela dajo z malimi izjemami spraviti v sklad s katoliškim naukom o ureditvi človeške družbe. Njegov nauk se sme poučevati na kato-

Kristus in delavec

Tako radi nekateri ljudje trdijo, da je bil Kristus prvi komunist. Mislim, da tega resno ne mislijo, ker bi bilo bogokletje. Vendar je tudi v tej trdavi nekaj resnice. Resnica pa je ta, da je Kristus sam bil delavec, da je povzdignil delo na častno mesto kakor nihče ne pred njim in ne za njim in da je proglasil delo za dolžnost vseh ljudi.

Ko govorimo o Kristusu, ne smemo nikdar izgubiti izpred oči, da je bil Bog. Tudi ko govorimo, da je bil Kristus delavec, ne smemo tega pozabiti. Tedaj šele bomo prav razumeli, kaj se to pravi, da je bil delavec. Nobeden stan se ne more ponasati, da bi bil kak njegov član Bog. Delavci pa se lahko. Pravi namreč evangelist sv. Matej, da so se Nazarečani z začudenjem spraševali o Jezusu, ko so videli njegove čudeže in slišali njegove modre odgovore:

„Ali ni to tesarjev sin? Če je bil oče tesar, je bil pač sin tudi. Sv. Pavel trdi še več, bil je hlapec, suženj. „Dasi je bil namreč v božji podobi... je podobo hlapca vzel nase.“ Kot delavec je božji Učenik živel, kot delavec je tudi umrl, saj je bila smrt na križu odmerjena samo delavcem, oziroma sužnjem. Noben svoboden človek ni smel biti križan.

S svojim živim zgledom je Kristus povzdignil delavski stan v očeh vseh poznejših rodov in vrnil čast delu ter mu odvzel žig sramote in kazni.

To so znova potrdili apostoli in njihovi prvi učenci. Prvak med vsemi je pač sv. Pavel, ki je bil delavec kakor njegov Učitelj sam. Vemo namreč, da je prišel v Korint in se tam nastanil pri dveh zakoncih zato, ker „je znal isto rokodelstvo in delal.“ Znal je izdelovati šotore. To tudi sam potrjuje v pismu

liških šolah, le učitelji morajo nakatero zmote izločiti in nejasnosti razložiti. Prvo njegovo načelo je nacionalizem, označeno z geslom: „Kitajska Kitajcem!“ Kitajski narod mora biti enako-praven z drugimi narodi. Odpravili je treba vse prednosti drugih narodov na kitajskih tleh. Drugo njegovo načelo je nova demokracija, ki je v tem, da se narod sam vlada pa svojih zastopnikih. Po njegovem izreku je „republika avtomobil, ljudstvo njegov lastnik, uradniki pa šoferji“. Ljudstvo je sicer lastnik avtomobila, a brez šoferja ga ne more spraviti v tek. V tej demokraciji naj bi vladala resnična enakost v tem smislu, da vsak po svojih močeh služi skupnosti in zavzema tisti položaj, ki ga po svojih zmožnostih zasluži. Tretje Sunvenovo načelo pa je gospodarska in družabna obnova.

do Korinčanov, ko piše: „Trudimo se z delom lastnih rok.“ Z ročnim delom je torej apostol Pavel skrbel za vzdrževanje sebe in učencev, zato, da bi bil drugim v zgled.

Kar je sam delal, je zahteval tudi od vseh kristjanov, namreč da se morajo z lastnim delom preživljati. Takole piše vernikom v Solunu: „Sami veste, kako nas je treba posnemati... saj nismo pri nikomer jedli kruha zastonj, ampak smo s trudom in naporom noč in dan delali, da bi komu izmed vas ne bili v nadlego... Zakaj, tudi ko smo bili pri vas, smo vam to naročali, da kdor noče delati, naj tudi ne je. Kajti slišimo, da žive nekateri med vami neredno in nič pravega ne delajo, ampak se ukvarjajo s praznimi rečmi. Takim ukazujemo in jih opominjamo v Gospodu Jezusu Kristusu, naj mirno delajo in jedo svoj kruh.“ Besede so dovolj jasne. Delo je dolžnost vseh ljudi.

S takim gledanjem na delo in delavca sta Kristus in krščanstvo začela in izvedla brez nasilja najsilnejšo socialno revolucijo vseh časov, s tem da sta delu vrnila prvotno čast in delavcu enakovrednost z ostalimi sloji naroda. Zato ni večje zgodovinske laži od te, da je krščanstvo sovražno nižjim slojem.

LISTNICA UPRAVE

Ker vkljub vsej veliki naši varčnosti in velikodušni darežljivosti naših dobrotnikov ni mogoče uravnovesiti izdatkov z dohodki, smo bili prisiljeni dvigniti ceno listu od 3 na 4 lire. Zaostale številke 6. - lir. Drugi listi so že pred nami to storili.

DAROV ZA LIST

Iz Vrtojbe 50.-; iz mesta 1000.-; zavedna Slovenka 200.-; N. N. 3450.-; iz Libušenj: I. K. 100.-; R. R. 50.-; M. S. 50.-; F. F. 50.-; N. N. 100.-; Vida 100.-; N. N. 1000.-; K. 1000.-; L. 50.-; razni 341.- Livek 50.-; ob obletnici † g. Piska njegovi častilci iz Morskega 1600.-; E. B. namesto cve-tja na grobove 200.-;

DAROV za cerkev Srca Marijinega: V. V. 200.- Bog plačaj!

Kitajska naj bi se gospodarsko in družabno tako preuredila, da bi se položaj vseh državljanov zboljšal, zlasti pa revežev. V dosego tega se ne naslanja na komunizem, ampak na zdrava naravna načela Konfucija, kitajskega filozofa. Zasebne lastnine ne odpravlja, ampak hoče odpraviti le nje zlorabo. Gospodarske težnje vseh slojev hoče spraviti v soglasje. Modro je znal zavrniti zmotne nazore sodobnega sveta: pretirani racionalizem, nebrzdano svobodo in brezbožni komunizem.

Taka so načela, ki vodijo danes novo Kitajsko. Načela, kot smo videli, so zdrava in moremo le želeči, da bi se jih nova Kitajska res držala, da bi ostala kitajski narodni program. S tem bo tudi misijonstvu postavljen trden naraven temelj, na katerem bo moglo graditi kraljestvo božje.

Vprašanja in odgovori

1. Kaj pomeni kratka SKOI?

Pomeni: Savez kamunističke omladine Jugoslavije ali po naše Zveza kom. mladine Jugoslavije. To je mladinska organizacija kamunistične partije, ki ima namen pripraviti in vzgojiti mlade ljudi, da postanejo nekoč pristni komunisti, to pomeni pristni materialisti in brezbožniki. Razumljivo je, da se mladi skojevci ne vpeljejo naenkrat v vse skrivnosti in obveznosti komunizma. To se izvrši počasi, na zelo previden način, tako da se mlad človek skoraj niti ne zave, kdaj je postal popoln komunist.

2. Kakšna razlika je med odločnim in fanatičnim človekom?

Odločen ali značajan človek je tisti, ki se neustrašno bori za svoje prepričanje in je pripravljen pretrpeti tudi mučeništvo, rajši kot bi popustil in izdal resnico in poštenje. Pri tem pa je obziren do drugih, upošteva razloge drugih, je vedno pripravljen priznati, da se lahko moti in zato pripravljen popraviti svoje mnenje. - Fanatik pa je človek, ki je slepo zaverovan sam vase in v svoje ideje in je tudi pripravljen pretrpeti celo smrt, rajši kot bi popustil, toda ne iz neke značajnosti in trdnosti prepričanja, ne iz ljubezni do resnice, temveč iz neke divje zaslepljenosti in strasti, ki mu jemlje vsako razsodnost in ga dela nedovznetnega za vsak razlog. Z odločnim človekom se da govoriti in razpravljati, s fanatikom je to nemogoče: prinesi mu še tako tehtnih dokazov, ne boš ga prepričal, ker te sploh ne bo poslušal. Značajnost je lepa krepost. Fanatičnost je zelo odurna napaka.

3. Ali sta angleščina in ameri-kanščina isti jezik?

Angleščina in ameri-kanščina sta v glavnem isti jezik: ista slovnica, več ali manj ista izgovarjava, isti besedni zaklad. So pa tudi razlike med njima: zlasti razlike v izgovarjavi in v besednem zakladu. Amerikanska angleščina se je v tem oziru razvijala precej samostojno in je v zadnjih desetletjih obogatela na mnogih besedah, izrazih, re-klih, ki jih angleščina ne pozna. Ta razlika je šla že tako daleč, da ako Amerikanec govori svojo domačo ameri-kanščino (slang), ga pristni Anglež težko razume. V zadnjem času sta se obe govorici spet približali, tako da imamo že čisto ameri-kanške izraze, ki so jih sprejeli tudi Angleži, in obratno. To zblizevanje med Angleži in Ameri-kanci je pospešila skupna borba v obeh svetovnih vojnah, časopisje, radio in zlasti filmi.

Odgovorni urednik Msgr. ALOIZIU NOVAK

Tiskano z dovoljenjem A. I. S.

D O P I S I

Pretekli teden je na Kon-servatoriju v Trstu polčil zadnji izpit iz klavirja č. g. Mirko Filej, župnik v Devinu, ter s tem dovršil svoj klavirski študij in postal „mojster klavirja“. Tudi mi se radi pridružimo širokemu krogu njegovih prijateljev ter mu prav iskreno čestitamo. Obenem pa ga želimo videti čimprej kot neutrudljivega delavca na njivi slovenske glasbe na Primorskem.

Gorica. Dne 26 t. m. so se v „Šolskem domu,“ zbrale učne moči slovenske ljudske šole za Gorico. Bili so navzoči vsi. V otvoritvem govoru je g. ravnatelj Močnik navzoče lepo pozdravil. Povedal je, da bo dan 26. X. 45. ostal zapisan z zlatimi črkami v zgodovini slovenskega šolstva. „Zbrali smo se,“ je rekel, „da uradno začnemo prvo redno slovensko ljudsko šolo v našem mestu.“ Na koncu je bil soglasno sprejet predlog, da se pošlje ZVU, županstvu ter občinskemu tehničnemu uradu zahvala, ker so nam šli resnično na roko pri popravilu poslopja, s prošnjo, da bi se čimprej odprla paralelka za nižje razrede v južnem delu mesta.

Nasledni dan se je pričela šola s šolsko mašo na Travniku. Navzočih je bilo veliko število učencev in staršev. Maše se je udeležil tudi učiteljski zbor z g. ravnateljem na čelu. Po evangeliju je katehet č. g. Mazora imel kratek in lep nagovor na učitelje, učence in starše.

Bog daj, da bi tako lepo nadaljevali, kakor so začeli.

Važna obvestila

Sprejemni izpiti v prvi razred slovenske nižje srednje šole bodo od 29. okt. do 8. nov. v Šolskem domu po abecednem redu. Vsak dijak naj prinese s seboj vse potrebno za izpit in potrdilo o plačani taksi.

Za popravo poškodovanih poslopj je bil sestavljen v Gorici poseben odbor. Za vsa pomoč in pojasnila se je treba obrniti nanj, ki ima svoj urad pri mestnem tehničnem oddelku (tik za cerkvijo na Travniku).

Domači zdravnik.

Nekaj iz več rastlin sestavljenih čajev za različne bolezni.

Splošen čaj za razne bolezni:

Žgoče koprive	20 gr.
bežgov cvet	20 gr.
beli trn-cvet	20 gr.
brezovi listi	40 gr.

Kuhaj 1/4 ure in užij 1-2 skodelici zjutraj (gorko), lahko za zajtrk.

ali:

brinjevi vršički	5 gr.
žgoče koprive	10 gr.
jagodevih listov	10 gr.
omele	10 gr.
pelina	10 gr.
belega trna cvet	10 gr.
habat. korenin	15 gr.
krhljike	15 gr.
bežgovega cvetja	15 gr.

Kuhaj 1/4 ure zjutraj eno skodelico in večkrat skodelico gorkoga čaja. Zdravko.